

La Peça del Mes de gener de 2025

Cinc plates il·lustrades, de diferents autors

Manises (València) i ciutat de València, cap al 1911-1925

Pisa esmaltada en groc, blau, verd i daurat

4 x Ø 34,9 cm; 2,8 x Ø 27,9 cm; 3 x Ø 28 cm; 3 x Ø 27,7 cm; 3,8 x Ø 28,1 cm

Museu del Cau Ferrat, Sitges. Col·lecció Santiago Rusiñol, núm. inv. 30.548, 30.518, 30.839, 30.533 i 30.558

Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 – Aranjuez, 1931) visità Manises diverses vegades i mantingué una relació d'amistat amb Eduardo López Chavarri Marco (València, 1871–1970), músic i periodista. Es constata en la correspondència i en la decoració de cinc plates de ceràmica esmaltada amb caricatures dedicades a Rusiñol. Les cinc plates pertanyen a la col·lecció fundacional del Cau Ferrat a Sitges. L'objectiu de la investigació és esbrinar la connexió entre ambdues viles, Manises i Sitges, i la relació entre els artistes catalans i valencians als inicis del segle xx.

L'atenció recau en Santiago Rusiñol, Lluïsa Denís i Joan Gisbert Padró i l'amistat amb López Chavarri. Apareix Alfred Sisquella Oriol (Barcelona, 1900 – Sitges 1964), pintor antimodern adscrit a la Sala Parés, per la postal d'una de les plates localitzada en el Fons Borràs de la Biblioteca de Catalunya, relativa a la correspondència entre Sisquella i

Joan Cortés i Vidal (Barcelona, 1898 - Santander, 1969), escriptor i crític d'art català. Rusiñol va escriure el pròleg de *Cuentos Líricos*, de López Chavarri, el 1907. López Chavarri traduí Rusiñol al castellà.

PLATA DEL COCODRIL

Cronològicament, és la primera de les cinc; dedicada a Santiago Rusiñol, va ser realitzada el 1911 per López Chavarri. S'exposa sobre el prestatge de la cuina del Museu del Cau Ferrat. Es tracta d'una pisa esmaltada en blau i daurat sobre blanc. Hi apareix Rusiñol dues vegades: una a l'ala, o vora, com a caçador amb un fusell apuntant un cocodril que parla en una vinyeta: «Asesino». A l'ala es llegeix: «Si'l Santiago aquell fou matamoros aquest és matacocodrilos», i a baix: «Santiago Rusiñol: pictor admirabilis Scriptor magnus», en tipografia gòtica alemanya. La temàtica dels dibuixos i la dedicatòria remet a l'explicació de Rusiñol del capítol XLII del llibre *Del Born al Plata: Un viatge a la Argentina*, de 1910; avorrit de la gran ciutat (Buenos Aires) Rusiñol viatja a Rosario, on participa en la cacera de «yacares» (caimans) navegant pel riu Paranà. León Daudet ho repeteix en l'article del 1926 a la revista *Caras y Caretas*. Ramon Gómez de la Serna, el 1941, a *Retratos contemporáneos*, replica l'anècdota de Santiago Rusiñol a l'Amèrica del sud on fou convidat a una cacera de cocodrils. A l'interior de la plata apareix de nou Rusiñol, assegut en un tamboret i davant d'un cavallet amb un pinzell pintant un paisatge de dues fileres de xiprers. L'altra mà sosté una partitura i a la boca un cigar. A sota, apareix la dedicatòria: «amb una abraçada. E. L. X. (Eduardo Lopez Chavarri –Xavarri), Valencia 1911». A les *Obres completes* de Rusiñol, en la correspondència entre ambdós (Carta núm. 20, pàg.950) es fa referència a aquesta «plata del cocodril».

PLATA DEL FOTÒGRAF

Datada el 1915 està signada per López Chavarri, amb la llegenda: «*La nova fase instantània de S. Rusiñol. Recort de Manises 1915*». Signada: «S. Rusiñol / Luisa / (E.?) Gisbert» i l'afegit d'autoria: «Pintat per «Paqueño» E. L. Chavarri». Joan Gisbert Padró (Alcanar, 1884 - Barcelona, 1974) fou un empresari tèxtil, marmessor de Felip Pedrell i secretari de Manuel de Falla. Un plat de Manises dedicat per López Chavarri a Gisbert, datat al 1930, pertany al fons Joan Gisbert Padró de la Biblioteca de Catalunya. La plata està pintada en colors blau i groc sobre una base blanca; s'hi representa la figura de Rusiñol de cos sencer, vestit i copat amb un «barret canotier» groc; a la mà esquerra duu una màquina de retratar corresponent al lema. El model de càmera fotogràfica de manxa o «fuelle» correspon a la marca Vest Poket Autografic. Les fotografies de la col·lecció del Cau Ferrat parlen de l'autoria de retrats familiars i de l'atribució a professionals d'estudi o de factura domèstica. La relació de la fotografia amb la pintura la trobem en l'amistat de Rusiñol amb Joan Vilatóbà (1878–1954), fotògraf i pintor pictorialista.

PLATA DE LLUÏSA DENIS

Està signada i datada al revers, l'agost del 1915, per Lluïsa Denis i Reverter (Barcelona, 1865–1946). La frase de la llegenda, «no estic ni per flors ni violes», expressa el caràcter rebel, el feminisme incipient i militant d'una dona eclipsada per la celebritat del seu espòs, Santiago Rusiñol. La llegenda de la vora es podria referir a les obres teatrals *Flors i Violes* i *Dos actes de comèdia*, de Pompeu Crehuet, estrenades al teatre Romea de Barcelona el 18 d'octubre de 1909. Lluïsa Denis fou pintora, músic, escriptora i la mare de Maria Rusiñol Denis (1887–1972). A més, va ser l'autora de *L'alegre cantaire* (12 partitures) publicada a Barcelona per Josep M. Parés (1910); *Contes d'amor*, editat per Salvador Bonavia a Barcelona el 1924; *Versos per a cançons* publicats a Barcelona per A. López Llausàs; i textos per a teatre com *Els caçadors furtius: comèdia en un acte i dos quadros* i *Una venjança com n'hi ha poques: tragèdia en un acte*. Lluïsa Denis és l'autora del quadre *La font de la Verge (Xàtiva)*, conservat al Museu del Cau Ferrat de Sitges, on es representa el plafó de rajoles ceràmiques pintades amb la imatge de la Verge Maria.

PLATA DEL SR. ESTEVE

Llegenda: «Esperame!! Tu inolbidable Esteve». Firma: «S. RUSIÑOL», revers, data: «MANISES / 1915», revers, sota la signatura. Inolbidable està escrit «inolbidable» en un préstec lingüístic del castellà. La imatge està relacionada amb l'obra de teatre de Santiago Rusiñol *L'auca del Sr. Esteve*, tema cabdal i recurrent en l'obra de Santiago Rusiñol. De l'auca existeix l'obra dibuixada per Ramon Casas amb rodolins de Gabriel Alomar, conservada al Museu del Cau Ferrat de Sitges i les rajoles col·locades a les façanes del carrer Petritxol de Barcelona i del carrer Cremat de Terrassa.

PLATA DEL LLATZER ROMÀNTIC

Obra inacabada on es representa una figura romàntica. Decoració en blau que representa, a l'anvers, un bust masculí amb barba, situat de perfil amb el braç dret estès. Al costat esquerre, un arbre amb arrels i branques, que es pot confondre amb el cap d'una àliga. Tot inscrit dins d'una circumferència. El personatge sembla que estigui llençant una imprecació; l'evangèlic: «Surge et ambula» (Alçat i camina), frase lapidària que presideix la façana de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer a Vilanova i la Geltrú, on es conserva una col·lecció de plats de Manises i retrats realitzats en ceràmica. Rusiñol va descobrir Sitges quan es dirigia a la població veïna per admirar l'*Anunciació* d'El Greco, exposada a la Biblioteca Museu, però els pintors luministes de Sitges el van reconèixer i el convidaren a menjar un plat d'amanida, un plat de xató.

CASACUBERTA ROCAROLS, M. (1997) *Santiago Rusiñol: vida, literatura i mite*. Tesi doctoral dirigida per Jordi Castellanos Vila. Universitat Autònoma de Barcelona, 1993. Publicació: Santiago Rusiñol: vida, literatura, mite. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Curial.

SIMBOR ROIG, V. (1987) «Sobre la narrativa modernista valenciana: Eduard Lopez Chavarri», a: *Revista Caplletra: Revista Internacional de Filologia*, núm.2, p. 101- 113: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV)

Isidre Roset i Juan, doctor en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona (UB)
Sitges, gener del 2025